

karoli imp̄is subiacebant. & libenter ei in om̄ib; seruiebant.
sed in caritate facta. Quibus karolus p̄ ganalonum manda-
uit. ut baptismum subirent. aut tributum ei mitterent. Cūc
miserunt ei triginta equos. honeratos auro & argento. ḡazisq;
yspanicis. & quadringentos equos uino dulcissimo & puro
honeratos miserunt pugnatoribus ad potandum. & mille
sarracenas formosas ad faciendum stuprum. Ganalone u
lenter obtulerunt ut pugnatores in manib; illoꝝ tradere
ad interficiendum. Qui concessit. & pecuniam illam ac-
cepit. Itaq; firmato inter se pacto prauo traditionis. rediit
ganalonus ad karolv̄m. & dedit ei ḡazas quas re-
ges illi miserant. dicens quod marsinus uell̄ effici xp̄ia-
mus. & preparabat iter suum ut uenire ad karolv̄m
in galliam. & ibi baptismum accip̄e. & totam trām ys-
panicam amplius de illo teneret. Maiores uero pugnatores
uinum solummodo ab eo accepunt. mulieres uero nullaten.
sed minores sustulerunt. Tunc karolv̄s credens uer-
bis ganaloni. dispositus transire portus cisereos & redire ad
galliam. Inde accepto consilio a ganalono. karolv̄s
precepit carissimis suis. rotolando nepoti suo cōnomamen-
si & blauiensi comiti. & oluero gebennensi comiti. ut cum
maiorib; pugnatorib;. & uiginti xp̄ianorū milib; ultimam
custodiā in runcia ualle facerent. donec ipse karolv̄s
cum alijs exercitibus portus cisereos transiret. Itaq; factū
est. Sed q̄r precedentibus noctib; uino sarracenoī ebri qui-
dam cum mulierib; pagani. & xp̄ianis etiam feminis qua-
secum multi de gallia adduxerant fornicati sunt. mortem
incurserunt. Quid plura. Dum karolv̄s portus
cum uiginti milib; xp̄ianorū. & ganalono & turpino tran-
site. & prefati ultimam custodiā facerent. marsinus at be-
ligandus cum L. milibus sarracenorū summo mane exi-
runt de nemouib; & collib; ubi consilio ganaloni. duobus
diebus totidemq; noctib; latierant. & fecerunt duas turmas.

20 minna missa
sarracenos karole

factores p̄ dno
de ganaloni

20 iulij 801
binius milis
rotolando faci-
pugnatores

20 de his diebus
apparitione
deinde

bellicas. unam uiginti milib;. aliam triginta. Illa uero que erat
uiginti. primū cepit post tergum subito pcutere nōs. Illico nō
reuersti sunt erga illos. et expugnantes illos a mane usq; ad
tertiā. om̄s occiderunt. Nec unus quidē e uiginti milibus
euasit. Statim nōs tanto bello fatigatos et lassos. alia. ^{ta}
milia sarracenorū aggrediuntur. et percusserunt eos a maiori
usq; ad minorem. Nec unus quidē e uiginti milibus xpianorū
euasit. Alij lanceis pforantur. alij spatis decollantur. alij se-
curibus absciduntur. alij sagittis et iaculis pforantur. alij
pticis uerberando pīmuntur. alij cultellis uiui excoitantur.
alij igne cremantur. alij arbouib; suspenduntur. Ibi inter-
ficiuntur om̄s pugnatores pīc rotolandum. et balduinū. et
turpinū. et tedricum. et ganalonū. Balduinus et tedricus.
dispsi pñemora tunc latuere. et postea euaserunt. Tunc
sarraceni una leuga retro redierunt. Hoc in loco inter- ^{N Aliono}
rogandum est cur illos qui minime cum mulierib; for-
nicati sunt dñs mortē incurtere pīmisit. cum his qui ebria-
ti et fornicati sunt. Icciro profecto illos qui ebriati et for-
nicati minime fuere dñs mortem incurtere pīmisit. quia
noluit ut ad propriā patriam amplius redirent. ne forte
in aliquib; delictis incurrerent. Et enim uoluit illis pro
labouribus suis coronā celestis regni pī passionē impendere.
Ilos uī qui fornicati sunt mortem pīmisit incurtere. quia
pī gladii passionē uoluit illoꝝ peccata delere. Hec debet
dici qđ clementissimus d̄s non remunerare transactos labo-
res. eoz scil' qui in fine nomē ei' confessi sunt peccata con-
fitentes. Liceat fornicati. tamē pro xp̄i nomine sunt
in fine pīempti. Igitur pīgentib; ad prelum uxores aut
feminas alias. amplius ducere non liceat. Quidam enim
terreni principes darius scilicet et antonius olim cum uxorū
comitatu prexerunt in bellū. et ambo ibi corruerunt. da-
rius supatus ab alexandro. antonius uero ab octauiano au-
gusto. Qua propter nulli liceat mulierem in exercitu du-
cere. quia impedimentū anime et corpori est. Illi qui ebri-

C viii
180

ole
ba
pe
au
fie
dn
ca

§
nota

in
Y

*Nora q̄ p̄d̄b̄
v̄b̄l̄y n̄p̄b̄*

ati & fornicati sunt: significant sacerdotes & religiosos viros contra uicia pugnantes: quibus non licet inebriari. & nullatenus mulierib; coquinari. Qd si more fecerint: ab inimicis suis id est a demonibus lapsi etiam forte in alijs uitiss. malo fine interfici & in orco capti erunt.

*n̄o uero rotolad̄
f̄as ē & ed̄r̄c̄s.*

Rtaq; pacto bello cum rediret rotolandus solus causa explorandi aduersus paganos. & adhuc ab eis longe distare: inuenit quendam sarracenum atrum. de bello fessum in nemore latenter. & captum uiuusq; nexum fortiter cum quatuor retortis ad arborem quandā dimisit. Tunc ascendit in montem quendā. & exploravit illos: & uidit quia multi erant. & rediit retro in via runcieuallis. qua illi p̄gebant qui portus transire cupabant. Tunc sonuit tubam suam eburneam: ad cui' uocem redierunt ad eum ex xpianis circiter centum. cum qb; retro p̄ nemora uersus sarracenos usq; ad sarracenum nexū rediit. quem cicius a vinculis absoluit. & eleuauit spadem suam nudam sup caput ei' dicens. Si mecum ueneris. & māsirum michi demonstraueris: uiuū te dimitta. alioquin te interficiam. Non dum enim cognoscebat rotolandus māsirum. Ilico iuit sarracenus ille cum eo. & ostendit inter agmina sarracemica alonge marsirū. cum equo rubeo & clipeo rotundo. Tunc rotolandus illo dimisso. animatus ad bellum. resumptis uirib; dei. cum his quos secū habebat irruit ilico sup sarracenos. & uidit quendam inter alios qui erat statuta maior alijs: & uno ictu amputauit illum & equum ei' p̄ medium. propria spata a summo usq; deorsum. ita ut alia part sarraceni & equi eius cecidit ad dexteram & alia ad leuam. Qd ut alijs sarraceni uiderunt. ilico marsirū cum paucis in campo dimisentes fugere hac illucq; cepunt. Mox rotolandus dei uirtute fretus intrauit inter acies sarracenorum illos ad dextram & ad leuam p̄cipitando. i' cōsecut' ē marsirū fugientē. i' potentia uirtute di illū int' alios p̄mit. Cē in eodē bello centum

soci rotolandi quos secum adduxerat interfici sunt et idem rotolan
dus. quatuor lanceis vulneratus immo astis et lapidibus grauer
uerberatus eus sit mox ut belligandus marsoru necem agnouit:
cum sarracenis ab illis horis illico recessit. Cedric uero et baldwinus
ut prediximus et alii quidam xpiani p nemora huc illucq; dispisi et p
trui laetabat: alii uero portus transibant. Karolus uero cum suis ex
citibus iam montis fastigia transierat. et que post tergum facta fue
rant ignorabat. Tunc rotolandus tanto bello fatigat: nece xpia
norum et tantorum herorum dolens. sarracenorū ictibus magnis et
percussionibus sibi acceptis anxius. usq; ad pedem portuū cisere per
nemora solus puenit: et ibi sub arbore quadā auxta petronū mar
moreum qui ibi erigebatur. in prato obtimo sup runciualem ab
equo descendit. Datebat ipse ad huc quandā spata sua secum.

actione pulcherrimā. acuminē fortissimā. fortitudine inflexibilem.
nimia claritate resplendētem: nomine duranda. Duranda interp
tatur durū ictum cum ea da: ul' dure cum ea p cūte sarracenu: quia
frangi ullo modo nequit. Prius deficiet brachium quā spata. Qm
cum euaginasset et manu eam teneret: intutus ea lacrimosis uo
cibus dixit. O gladi' pulcherrimus. nō moxe furbidus. sed semp
lucidissimus. longitudine decentissim. latitudine agruūs. fortitu
dine firmus. manutenente eburneo candidissimus. cruce aurea sple
didissimus. superficie deauratus. pommo berillino decoratus. lictoris
carissimus magno nomine dei. **A U** sculptus: acumine legin
mus. dei virtute circundatus. Q's amplius tua fortitudine erit
usus. Quis amplius te possidebit? Quis te tenebit? Q's te hatebit?
Qui te possidebit nō erit iuctus. nō actionitus. non formidine ini
mitorum. timoratus. non ullis fantasys formidatus. sed semp
erit diuina iurite fretus. diuinoq; auxilio circundatus. Per
te sarraceni destruuntur. gens perfida perimitur. lex xpiana exalta
tur. laus dei et gloria et fama omīum ad quiritur. O quo ciens
domini nostri ihesu xpī. per te vindicau. quo ciens xpī iniuitos
pem. quot sarracenos per te trucidau. quot iudeos ceterosq; per
fidos pro xpiane fidei exaltacione destruxi. Per te dei iusticia ad

impletur pes manusq; latrocínio assueta a corpore euellat.
Quot uicibus per te aut iudeum p̄fidum aut sarracenum p̄-
emi. tot uicibus ut puto xp̄i sanguinē ut puto uindicauit.
O spata felicissima accumine uelocissima. cui nulla olim
fuit consimilis: nec amplius erit. Qui te fabricauit nec
ante nec post consimilem fecit. Nullatenus uiuere potuit:
qui ex te uulneratus aliquantulum extitit. Similes au-
tus aut piger te habuerit: nimis doleo. Si sarracenus
aut aliquis perfidus te tetigerit: ualde doleo. His itaq; dic-
tis. timens ne in manus sarracenorum euenireti: perauit
spata petronum marmoreum trino ictu: uolens eam interi-
re. Quid plura: In diabús partibus a summo usque de or-
sum petronus diuiditur. et gladius biceps illesus reducitur.

Deinde proprio cornu cepit altis sonis tonitruare. si iam
aliqui ex xpianis qui p̄ nemora timore sarracenorum
latitabant: ad se uenirent. uel si illi qui portus iam transie-
rant. forte ad se redirent: suoq; funeri ad essent: spatamq; su-
am et equum acciperent. et sarracenos causa telli persequere-
tur. Tunc tanta uirtute tantaq; fortitudine tubam suam
eburneam sonuit: quod uento oxis eius tuba illa p̄ medium
scissa. et uene colli eius et nerui rupti fuisse feruntur. Cui
uox tunc usq; ad karoli aures qui erat hospitatus cum pro-
prio exercitu in ualle karoli. loco scilicet qui distabat a ro-
tolando. viij. miliarijs uersus gasconiam. angelico ductu p̄
uenit. Iuxto karoli uoluit ad eum causa au-
xili redire. sed ganalonus passionis rotolandi conscius di-
xit ei. Non retro domine mi rex redire: quia rotol-
anuus pro minimo tubam cotidie usus est sonare.
Scias quia nunc auxilio tuo non indiget: sed uerandi stu-
dio aliquam teram inmitando. per nemora rotolo-
nus cornicando discurrit. O subdola contiouersia. O gana-
loni p̄auum consilium: iude proditoris tradicioni compa-
ratum. Cumq; super erbam prati rotolandus iaceret: amne-

q; ad refocilandam sicut suam ultra quam dici fas est de-
sideraret: supuenienti balduno ut sibi lympham preteret
minuit. Qui cum aquam hic illucq; quereret nec inueni-
ret. uidens eum morti proximum illico tenebrait ei: et for-
midans ne in manus sarracenoium incurreret: equum eius
ascendit. et aroli exercitum precedentem relictus eo immita-
vit. Quo recedente: illico ad uenit tedricus. et cepit ualde
super eum lugere. dicens ei. ut animā suā fide confessio-
nis muniret. Atceperat ipse rōto lāndus die
eodem eucaristia et delictorum suorum confessionem a-
quibusdam sacerdotibus. ante quam ad bellum properaret.
Erat enim mos ut om̄is pugnatores. eucaristia et confessio-
ne pmanus sacerdotum. episcoporū. et monachorum. qui ibi
aderant. animas suas munirent alio scilicet die qua sciebat
se turcos ad bellum ante quam ad pugnam properarent.
Tunc eleuatis ad celum oculis. rotolans xpi martir:
ait. ~

Omne ihū xpe pro cuius fide patriam meā dimisi. i ^{et oratione rotola &}
hisq; barbaris horis ad exaltandam xpianitatem tuā
ueni. multa perfidorum bella tuo munitus auxilio deuici.
innumeras alapas. ruinas. uulnera multa. opprobria. ir-
risiones. fatigaciones. calores. frigora. famem. sitim. anxe-
tates p̄tuli: tibi in hac hora cōmendo animam meam. Si-
cūt pro me de uirgine dignatus es nasci. crucem pati. mo-
ri. sepulcro sepeliri. tercia die ab inferis resuscitari. et celos
quos nūquam tui numinis presencia deseruisti. uoluisti a-
dire: sic animam meam liberare digneris ab eterna nete.
Uitra quam dici fas est mereum et peccatorum esse confi-
teor. sed tu qui omnium peccatorum in dulca clementissi-
mus es: quiq; misereris om̄ium. et nichil odisti ea quae fecis-
ti. dissimilans peccata hominum ad te reuertentium. qui
peccoris factora in quaquam die ad te cōuersus fuerit et ige-
muerit: obliuioni in perpetuum tradis: qui niniuitis peper-

asti: et mulieri dephense in adulterio dimisisti. et magdale-
ne remisisti. et petro lacrimanti relaxasti. et latroni confi-
ti paradisi ianuam aperisti: michi uenia' non deneges deli-
torum. Quicquid uiciosum est michi remitte. et animam
meam in eterna requie refouere digneris. Tu enim es u-
le cui non pereunt moriendo corpora nostra. sed mutantur
in melius: qui animam a corpore separare. et in meliori
uita inuicere usus es. qui dixisti temalle uitam peccatoris q̄
mortem. Credo corde et ore confiteor: quia idcirco animam me-
am ab hac uita uis educere: ut post mortem eam in meliori ui-
ta facias uiuere. Sensus et intellectum quem nunc habet:
immo meliorem habebit. Quantum differt umbra ab ho-
mine: tantum meliora possidebit. in celesti regione. Iuxta acce-
pit proprijs manibus pellem et carnem. circa mammas et
cor: ut idem tecnicus postea enarrauit: et cepit lacrimosis
dicere gemutibus. Domine ihu xpe fili dei uiui et beate ma-
rie uirginis. totis uisceribus confiteor: et credo quod tu re-
demptor meus uiuis. et in nouissimo die de terra resurrectus
sim: et in carne ista uidelo te deum saluatorem meum. Tri-
bus uibus carnem suam t pellem forniciter tenens manibus.
et etiam euensens ait: et in carne ista uidelo deum saluatorem
meum. Et misit manus suas super oculos. t tribus uicibus
similiter ait. t oculi isti conspecturi sunt. Et rursum apertis o-
culis cepit aspicere celum. et om̄s artus suos et pectus signo sc̄e
crucis munire. et dicere. Om̄ia terrena michi uilescent. nunc
enim xpo donante. intueor quod ocelli's non uidit. nec auris audi-
uit. et in cor hominis nō ascendit. quod preparauit d's diligenti-
bus se. Deniq̄ manus suas ad dominum expandens: effudens
precem pro his qui in celo prefato mortui sunt dicens. O Dñe
antur uiscera misericordie tue domine super fideles tuos: qui ho-
die in celo moriuntur. De longinquis partib' in his barbaris
horis ad expugnādā gentē p̄ fidā. t ad exaltādū n̄m tuū sc̄m. t uindi-
candum sanguinem tuum preciosum et declarandam fidem

22

tuam aduenerunt. Hunc autem pro te manibus sarracenorū
phœnpti iacent: sed tu dñe eoz maculas clementer abterge. &
abuari cruciatib; animas eripere dignare. Nutte archanglos
tuos scōs sup illos. qui eoz animas eripiāt. de regionib;
tenebrarū. & pducant eas in celestib; regnis. quatinus
una cum sc̄is martirib; tuis regnare ualeant tecū sine fi-
ne. qui uiuis & regnas cum deo patre & spū scō in scl'a
sclorum amet. Et statim tedrico recedente. in hac con-
fessione & prece beati rotolandi m̄ris anima beata a cor-
porc egreditur: & ab angelis in phenni requie transfertur.
ubi regnat. & exultat sine meta. chorus sc̄orū m̄m dignitate
mentorū annexa.

De morte rotolā

on decet hunc & uacuis deflere querelis.

Quem letum summi n̄c tenet aula poli.

Hobilis antiqua decurrentis ple parentum:

Nobilior gestis nunc sup astra manet.

Egregius nulli denobilitate sc̄d's.

Moribus excellens culmine primus erat.

Templorū cultor recreans modulamine ciues.

Vulneribus patrie fida medela fuit.

Spes dei. tutor uiduarum. panis egentum:

Langu paupib;. prodigis hospitibus.

Sic uenerabilibus templis. sic fudit egensis:

Nittere ut celis. quas sequerentur opes.

Dognata corde tenens. plen' uelut arca libellis:

Quisquis quod uoluit fonte fluente bibit.

Consilio sapiens. aio pius. ore serenus:

Omnibus ut pp̄lis. esset amore parens.

Culmen honoratum. decus alnum. lumē opimum.

Laudibus in cuius. militar omne decus.

Pto tantis meritis hunc ad celestia uectum:

Hon premis urna wgi. sed tenet aula dei.

Quid plura: "Dum beati rotolandi m̄ris anima exire a
corpo. & ego turpinus in ualle k a n o L J.

loco prefato adstante rege defunctorum missam eodem die scilicet
xvi. iul. iul. celebrarem. raptus in extasi audiui choros in eadem
bus cantantes. ignorans quid hoc esset. Cumq; illi ad sublimia
transirent. ecce post tempore tetrorum militum phalanx quasi de-
rapacitate rediens. predamq; ferens ante me transiuit. cui su-
bito dixi. Quid fertis? Nos inquit marsirum portamus
ad infima. tubicem utrum cum multis michael fert ad superna. De
missa celebrata dixi concite regi. Veraciter rex scis quia
rotolandi animam cum multis animab; aliorum christianorum beatus
michael archangeli fert in celis. si qua morte mortuus est.
prosperus ignoror. Sed et demones spiritum eisdem marsirum cum
animab; multorum prauorum in incendiis gehennalibus ferunt.
Dum hec dicere mihi. ecce balduin super equum rotolandi. q; omnia
que facta fuerant. et rotolandum magonia positi. iuxta petro-
num in monte se dimisisse nobis enarravit. Moxq; per omnem
exercitum omnibus exclamantibus retroq; redeuntibus. inuenit prius
karolus rotolandum exanimatum. iacentem cuersu. brachus super
pectus in effigie crucis positum. et irruens super eum cepit lacrimosis
gemitibus. et singultibus in comparabilibus suspirijsq; innumerabilis-
ibus lugere. manus suas preuter. faciem suam unguis dilaniare.
barbam et capillos obrumpe. nec uerbū dicere ualebat. Et dicitur.
altissimis merens. O brachium dextrum corporis nūi. barba ob-
longa. decū gallorum. spata iusticie. asta inflexibilis. lourca incer-
tum. galea saluationis. iude machabeo probitate corporis
ruptibilis. galea saluationis. iude machabeo probitate corporis
ratus. sansoni assimilatus. sauli et ionathei ueste mortis fortuna
consimilis. miles acerrimus. bello doctissimus. fortis fortiorum.
genus regalium. destructor sanguinorum. defensor christianorum.
murus clericorum. baculus orfanorum. et induarum cibis. refectio
tam paupērum quam diuitum. relevatio eccliarum. lingua igna-
mendacij in iudiciis omnium. comes gallo. dux exercituum
fidelium. eur te in his horis adduxi. Cur mortuum te uideas?
Cur non morior tecum? Cur me mestil et in anem dimittas?
Heu miser quid faciam? Vias eum angelis. exultans
cum martirum chorus. letoris cum omnibus scis. Sine fine michi

non dalox osu-
planum sup-
boruam rato-
laurum

jugendum est sup te. quemadmodum luxit et doluit dominus super
saul et ionatham et absalon. Tu patriam repetis. nos triste sub
orbe relinquis. Te tenet aula nitens. nos lacrimosa dies.
Sex qui lustra gerens octo bonus insup annos. Crept' terre uist'
ad astria redi. Ad paradisiacas epulas. te ciue reducto. Vnde
gemit mundus. gaudet honore polus. His uerbis et his con-
similib; karolus rotolandu luxit. quandiu uixit. Statimq;
in eodem loco quo rotolandus iacebat defunctus. illa nocte tep-
toria sua karolus cum suo exercitu fixit. et corpus exanimatus
balsamo et mirra et aloes condidit. et exequias magnas ca-
tibus et luctibus precibusq; circa eum. luminarijs et ignib;
per nemora accensis. honorifice tota nocte illa cuncti per-
egerunt.

ee 11
184

Gastina namque die summo diluculo armati. ad lo-
cum quo bellum pactum fuerat. et pugnatores per-
hempti iacebant in runciauale ierunt. et singuli
singulos amicos suos. quosdam penitus exanimatos. quosdam
adhuc uiuos. sed usque ad letum vulneratos inuenierunt. Oli-
ueru namque ab hac luce in meliore migratum. iacente supra solu-
tre euersum. in effigie crucis extensum quattuor palis in
tra fixis. cum quattuor retortis fortiter necum. et a collo usque
ad ungues pedum et manuum cultellis acutissimis excoria-
tum. iaculisq; sagittis lanceisq; spatis perforatum. magnisq; icti-
bus baculoy attritum inuenierunt. Clamor quoque et luctu-
bus plangentiū innumerabilis erat. quia unusquisque supra
amicum suum dolebat. Totu nemus et uallem clamoribus
suis implebant. Tunc iurauit rex per regem omnipotentem. quod post
paganos currere. non cessare. quousque illos inuenire. Ilico illo post
illos currente. cum sua tantum militia sol stetit in mobilis.
Uplongata est dies illa quasi tres dies. et inuenit eos iuxta flumini
ebra nomine. iuxta cesaraugusta iacentes et comedentes. Tunc
quattuor milib; ex his infectis reuulsus est rex non enim sua milia ad
runciauale. Quid plura. Defunctas et infirmas et vulneratis
ad locum quo rotolandus iacebat translatis. cepit inquirere karolus.

25. de duce

si uerum esse an non qd ganalonus pugnatores ut multi afferre
rebant tradidisset. Ilico duos milites armatos pinabellū scilicet
pro ganalono etiā tedricū psem̄e ipso. in campo belli cunctis unde
tib; ad expugnandū et declarandum hui' rei mendaciū et uera
karolus misit. quox tedricus ilico pemit pinabellum. Sicq; tra
cōribus cunctis. totius exercitus alligari. et p̄trahi huc et illuc.
ac dilaniari. Tunc quattuor equis alligatus est. Et sup̄ equos
sederunt singuli scutigeri. illos pungentes. Alter pungendo
equum uersus orientem partem corporis ei' attraxit. alter uersus
occidentem similiter partem alterā traxit. alter uersus septem
trionē. alter uersus meridiē. Itaq; cunctis artub; disruptis.
obijt ganalonus.

Gunc defunctorū corpora amici eorum diuersis aroma
tib; condiderūt. alijs mirra. alijs balsamo. alijs sale dili
genter punxerūt. Si uideres cum multi corpora mul
torū puentrem findebant. et stercore eiciebant. et sale alia ar
mata non habentes condiebant. corde conpunct' plorares.
alijs beras ligneras ad ferendū ea agebant. alijs sup̄ equos sub
iectabant. alijs humeris portabant. alijs inter manus ferebāt.
alijs uulneratos et infirmos in scalis sup̄ colla sua gerebant.
alter alterū ibidem sepeliebat. alter usq; ad galliam uel ad
propriū locum amicum suum deferebat. alter portabat illum
quo usq; in putredine uerteretur. et tunc sepeliebat.

Et erant tunc temporis bina cimiteria precipua.
sacro scā. alterum apud arelatem i'ail' campus. alterū
ap' burdegale. que dñs p̄ man' scōp. viij. antistitium.
scil' maximini aquensis. trophimi arelatensis. pauli narbo
nensis. saturnini tolosanensis. frontonis petragouensis.
marialis lemuicensis. eutropijs scōnensis consecrauit. i' quib;
maxima pars illoꝝ sepelitur. Et illi qui in aie montis gar
zini. gladijs intacti obierunt. in his cimiterijs aromatisbus
puncti sepeliuntur.

Beatum namq; rotolandū sup̄ duas mulas cateto auro

līc. Quibus om̄y
20. eius q̄ q̄r̄ct
ot spm

subiectum. palleis tectum. usq; blauium karolus delatauit.
 & in beati romani baselica quam ipse olim edificauerat cano-
 nicosq; regulares intromiserat honorifice sepeliuit. mucroneq;
 ipsius ad caput. & tubam eburneā ad pedes. scilicet ad decus xp̄i
 & probe militie ei⁹ suspendit. Sed & tubam postea aliis in
 beati seuerini baselica. apud burdegalem in digne translata
 uit. felix urbs pinguissima blauij. que tanto hospite decorat.
 Cui corporali solatio letatur. ei⁹ subsidijs munitur. Apud be-
 unum sepelitur oliuerus. & gandebodus rex frisiae. & otgeri⁹
 rex dacie. & arastagnus rex britannie. & garin⁹ dux lotharin-
 gie. & alijs multi. felix uilla macilenta beluni. que tantis
 herib; hospitantur. Apud burdegalem cimiterio beati seueri-
 ni sepelitur gaiferus rex burgalensis. engelerus dux aquita-
 nie. Lambertus rex bituricensis. Gelerus. Gelinus. Raginald.
 dealbo spino. Galteri⁹ de terminis. Guelinus. Bego. cum. v.
 milib; aliorū. Oellus comes ap̄ nantas urbem suam. cū alijs
 multis britannis sepelitur. his itaq; uiris sepulture tradi-
 tas. ac pro animarum eorū salute. xiiij. uncij⁹ argenteis toti-
 demq; talentis aureis. uestib; q; cibarijs. karolus uide macha-
 bei memorat⁹ largitis egenis. totam terram que circa baselicā.
 scilicet romanum blauiensis sex miliarioꝝ spatio porrigitur. totumq;
 oppidum blauensem cum cunctis que sibi pertinet. & etiā ma-
 re qđ sub eo est. usibus eiusdem eccl̄e in alodio amore roto-
 landi dedit. & precepit canoniciſ eidem ne alicui pſone. hu-
 mane seruitutis officia ampli⁹ exiberent. s; solummodo pro
 salute aile nepotis sui sotioꝝ q; ei⁹. die passionis eorūdem annua-
 tam. xxx. paupes cunctis uestib; necessarijs induerent. ei-
 banjsq; reficerent. & triginta psalteria totidemq; missas
 cum uigilijs ceterisq; plenarijs defunctoꝝ obsequi⁹ ante fes-
 tum eorum annuatim. non solum pro his uerum etiam pro
 omnib; qui in yspania martirium pro diuino amore uel ac-
 cepunt uel accepturi sunt. sine fastidio diligenter canonici
 & scilicet presentes & futuri celebrarent. quatinus ipsorum
 corone in celestib; participes fieri mererentur. Quod illi

N̄ v̄ e sepulc̄oꝝ
 corib; reculad;

M̄x cl'mosa in
 q̄sc̄ p̄fē dt̄ su p̄c
 dor i loco d̄ zec a
 repossumus

et diliger p̄p̄t hui
 hristo. v̄rendi p̄t. i p̄n
 legy. caroli his am̄ qn
 fiat mēnō b ai h̄glin
 tin;

sub pacto ius uirandi faciendum promiserunt. *Capit xvii*
Best ea uero ego & karolus cum quibusdam exercitu-
bus nřis a blauio discedentes per gasconiam & to-
losam tendentes arelatem perrexiimus. Ibi uero in-
uenimus burgundionum exercitus. qui a nobis
in hoste ualle discesserant. & permorlanum & tolosam uene-
runt. cum mortuis suis & vulneratis. quos equis. luctulis.
& bigis secum illuc adduxerant. ad sepeliendum eos in
cimiterio aylis campis. In quo cimiterio tunc per ma-
nus nřas sepulture traduntur estultus comes lingonen-
sis. & salomon. & sanson dux burgundionum. & arnaldus
de bellanda. & albericus burgundionus. Guinardus. Et
esturmitus. ato. & tedricus. yuorius. & berardus. deni-
blis. & Berengarius. & Haaman dux baioarie. cum dece-
milib; aliorum. Constantinus prefectus apud urbem ro-
manam per mare delatus. cum alijs multis romanis & apu-
lis sepelitur. Pro quoq; namq; animabus uncias duodecim
milia argenteas. totidemq; talenta aurea karolus apud
arelatem egenis dedit'. *Capit xviii. xii*

Best hec uiennam simul perrexiimus. & ibi vulneru-
cicatricib; uerberibusq; & percussionib;. multisq; ala-
pis quas in ispania sustuli angustiatus remansi. & ex-
aliquantulū debilitat' cū suis exercitib; parisiacā adjit urbē. Tūc
coadunato epōx & pncipū cōcilio. in basilica sc̄i dionisi. agens
dō & illi grates. q̄ sibi uim dederat gentē pagana uincendi. om̄ne
franciā ecclē ei' in predio dedit. sic beat' paulus apl's & clemens
papa b̄to dionisio aplatu ante illā prebuerat. & p̄cepit ut om̄s
francie reges & ep̄i presentes & futuri. pastori eidem ecclē esset
obedientes in xp̄o. Nec reges sine ei' consilio essent coronati.
nec ep̄i ordinati. nec apud romā recepti essent aut dampnati.
Rursum post plurima dona eidem ecclē in predio dedit. preci-
piens ut unīquisq; possessor unicuiq; dom' totius gallie quatuor
nūmos annuatim ad edificandam ecclām dare. & om̄s seruos
q̄ hos nūmos libenter dabant liberos fecit. Tē' beatū dionisi uita

eius corpus stans implorauit. ut psalute illorum qui libenter
 illos nimis dabant domino precem fundente. et proximam suam
 luter. qui propria sua pro diuino amore dimiserant. et in hispania
 in bellis sarracenorū martini coronam acceperant. Icinto nocte
 proxima regi dormienti. beatus dionisius apparuit. eumque exci-
 tavit. dicens ei. illis qui tua amonitione et exemplo tue probi-
 tatis animati in bellis sarracenorū in hispania mortui et mori-
 tur sunt delictum omnium suorum ueniam. et illis qui nū
 mos ad hedicandam ecclesiam meam dant et datur sunt. gra-
 vios sui uulneris medicinam adeo impetravi. his aere relatis
 populi nimis salubriter me promissionis sue libenter ex more dabant. Ut p. illo dyplo
 et qui libentius redebat. francus sc̄l dionisi ubique vocabatur quo
 mam liber ab omni seruitute. rege precipiente erat. Hinc mos sur-
 rexit. ut terra illa que antea uocabatur galitia. nunc uocatur
 franeia. id est ab omni seruitute aliquam remittit libera. Quia
 propter francus liber dicitur quia super omnes gentes alias. de-
 cuius et dominatio illi debetur. Et inde karolus rex aquasgranum.
 uetus leodium perirexit. balneos sedule calidos. limpha. s. calida
 mitigata tempatos. meademi villa patavuit. de beate marie vir-
 gris basilicam quam ibi hedicauit lauro et angento cunctis a-
 eratibus ecclesiasticis decanter adornauit. ueterisque noue legis
 inservi et am depincti iussit. et palacium familiiter. quem ipse iux-
 tam hedicauerat diversis speciebus depincti. Bella namque
 quae apud in hispania deruunt. vni liberales artes inter cetera.
 uno modo in eo aepinguuntur.

ramathica scilicet. que est mater omnium artium. per
 quam omnes scripture et celestia. et terrestria noscuntur.
 que docet quot et quales litteres debent exerceri. et qua
 litter scribi. omnibus litteris partes et sillabe debent asservari. et qui
 bus locis distinctionem componi. ut duo orthografie codices. qui
 primi inter ceteros habemur ostendunt. Orthographia eit. sci
 entia recte scribendi. Nam ortho grece latine dicitur rectus.
 graphia. scripture. Per hanc autem lectores misca ecclesia. que

*De re missione
Indulgence pecunia
et p. illo duplo
fecundis
mutuorum
genere in forcione
novo et que
non p. frumentis
dicitur
deinde dicitur super
allungentur.*

*Qd. d. ap. clare
qm. uocibus
in op. auct. et
et. et. et. et.*

frumentis q. na

q. e. o. t. g. r.

legunt intelligunt. Quam qui ignorat lectionem quidem legit. s. plenarie minime intelligit. sicut qui non haber thesaui clauem teneat quod intus latet.

Domin. b. li.
Dom. d. 8.

Musica ibi depingitur. que est scientia bene recte cantandi. qua etiam diuina ecclesie officia celebrantur et decorantur. unde canor habetur. Hac uero arte cantores in ecclesia canunt. iorganizant. Quam qui ignorat. mox quidem bouis ualor ululare. s. uocum modulos et gradus nequit scire. Sicut qui i pergameno ta regula lineas facit. sic uocem suam emitat. ex scandum. quia non est cantus secundum musicam. nisi p quatuor lineas scribatur. Per hanc etiam attem. dauid cum sociis suis. in psalterio decacordo. timbithara. intubis ductilib; et cimbali. intimphano et choro i organo olim cecinit psalmos. Omnia musicorum instrumenta per hanc facta fuere. Hec uero ars ab angelis uocibus et cantibus diuinitus in initio edita sunt. Quis ergo dubitat. uoces canentum ante christi altare in ecclesia dulci corde emissas. angelicus uocabus in celis admisceri. dicit namque liber sacramentorum sic. Cum quibus. idest cum angelis et nostris uoces ut admitti uibeas deprexamur. At terra usq; ad uires summi regis vox dignae canentium fertur. In hac arte magna sacramenta. magnaq; mysteria continentur. Nam quatuor lineae quibus scribitur. et octoni quibus continentur. quatuor uirtutes. prudentiam. scilicet. fortitudinem. temperantiam. et iusticiam. et octo beatitudines. quibus anima nostra nutatur. et decoratur designant.

Oralethica in uala regis depingitur. que docet uerum a falso discernere. disputare. de uerborum ingenio tractare. stultos concludere. scientes uerbis abundare. In qua si p dem firmiter posueris. exinde trahere non poteris. ethorica que scienter et conuenienter. placide. et pulchre recte docet loqui. Rethos grece. dicitur facundus. uerbis enim facundum eloquentem. scientem se ars reddit.

R

Cometria: ibi depingitur. que
mensuratio terre dicitur. Se enim grece: dicitur glis.
metros: mensura. hec ars terrarum. montium. uallium.
imam spacia. miliaria. meugas mensurare docet. Quam
qui ad plenum intelligit: cum spaciū cuiuslibet regionis. uel
tere. uel loci. uel campi. uel provincie. uel urbis uidet. quan
tis uel quot brachii. uel pedib: uel milianis potest. longitudine et
latitudine mensurari scit. Per hanc artem senatores. romam. ce
tralibet urbes antiquas. componentes: et miliaria vias de urbe
ad urbem. etiam irrahel terram desiderabilem. funiculo distibu
tionis. latitudine. longitudine. olim mensurarunt. Hac etiam
atque agricultore quamvis ignorantibus. terras. vias. prata. lucos.
campos mensurant et laborant.

Aritmetria depingitur ibi. que loquitur de numeris.
omnium rerum. quam qui plenarie intelligit: cum turrim
uel murum excelsum uidet. quot lapides meo sunt. uel
quot gutte limphe incipho. uel quot nummi in uno cumulo. uel
quot in uno exercitu homines. uel milia habentur comprehendit
Per hanc artem lapicide quamvis ignorantibus eam: turres excelsas imu
ns abhuc operantur.

Astronomia in opere regis pingitur. que dicitur umatio stella
rum. qua accidentia bona imala siue preterita siue presen
tia: que alibi sunt siue futura noscuntur. Quam qui plena
re intelligit: cum in itinere ire. uel aliquid magnum facere appetat:
quid sibi uenturum est prenoscit. Per hanc artem rome senatores
necem uiorum et bella in horis barbaris facta. regumque regnorum
deterimentum. statum. et stabilitatem: nouerunt. Magi etiam et
hendes. stella apparente christum natum peream cognoverunt.
Vnaquaque haud septem attium. filiam suam sibi subiectam:
libellum scilicet de se tractantem habet. — Igitur mancia ex qua
conveniuntur. pyromancia. idiomancia. liber sacrificatus immo ex
serratus. in aula regis non pingitur. quoniam libera ars

hoc qd dicit q magi
sunt etiam scilicet
videntes etiam natu
cognoverunt etiam
egrot de ipso interlocutor
et ceteris interlocutor
et ceteris interlocutor
magi et ceteris astro
nomiae fortunae ag
rosticis illius etiam
no iec de multo affida
et ceteris et ceteris
natu regi liberae

minime habetur. Sciri enim libere potest. sed operari nisi de
moniorum familiaritate. nullatenus ualor. q̄ incerto
arts adultera dicitur. Quod etiam eius nomine appro
batur. Mancia enim grece: diuinatio dicitur. ^{p̄d} Hi
giv: quasi nigra. Vnde nigromancia dicitur nigra
diuinatio. qui ad artos demoniorum runculos uten
tes se adducit. Pyros grece: rogus dicitur. ydros:
limpha. Vnde pyromantia: ignea diuinatio. ^{q̄d} dromantia lymphatica dicitur. quia ad rogum ^{ilim}
pham auerni operantes se adducunt. Vnde iob
propheta: ait. Animio calore transibunt ab aquas. emor
niuum. Quia p̄p̄: quicumq; hunc turpini libellum:
fidelem legis. stude illam evitare. Titulus enim ni
gromancie: sic dicit. Incipit mors anime. Post exigu
um uero tempus. karoli regis mors michi ita demons
tratur. Cum igitur apud viennam in ecclesia ante
altare. die quadam raptus in extasi precibus insis
terem. psalmum q; deus in adiutorium meum inten
de cantarem: tetrorum agmina in numerabilia
militum ante me pretereire. ac uersus lotharingiam
tendere agnoui. Qui cum omnes ultra transiit:
intuitus quendam illorum. ethiopi
consimilem. retro lento gradu alios
in sequentem: cui dixi. Quo tenditis?
apud aquis granum inquit karoli
leto tendimus. flamen cuius:
ad baratum precipitare
cupimus. Cui illico: dixi.
adiuvo te per nomen domini
nū ihesu xpisti. ut

per hacten itinere tue disposicionis. ad me reuerti non ren-
 nuas: Tunc modicū cōmorati. vir cōplete psalmo. eodem
 ordine ante meū tribunal redire cepunt; Et diri no-
 uissimo. cui p̄mū locut⁹ fueram: Quid egistis. Et
 demon: Gallicanus inq̄t capite carens. tot ac tantos
 lapides & ligna in numero basilicū suarū in statera
 suspendit. quod magis appendet. bona q̄ ei⁹ comissa;
 Et idcirco ei animā a nobis abstulit. & sumi regis ma-
 nū tradidit; Et his dictis. demon evanuit; Itaq; ego
 intellectu eadē die Karoli ab hac luce fuisse migratū.
 & subsidūs beati Iacobi cui exelat multas edificauerat
 ad supna regna merito subiectū; Hā & ego abeo man-
 ea. die sc̄t quā ^{nas ab} in viuē ap̄ viennā separauim⁹. in petra
 uerā: ut si fieri posset nunciuū mortis sue michi mit-
 teret. si ante necē meā mors illi preueniret: Similiter
 ipse ame impetravuerat. ut mortem meā ei prenunci-
 are; Quia p̄p̄t cū in egritudine eēt detent⁹. tante p-
 missionis memorat⁹. precepit cui dā militi alump-
 no suo anteq̄ moreret. ut cū ei⁹ letū uidæ: illico m̄
 nunciaret: Quid plura. Post eius necē dieb: quinde-
 cim transhactis. p̄eundē nunciuū didici. ab ipso tempo-
 re quo ab yspania recessit. usq; addiē mortis sue sedu-
 le egrotū illū fuisse: ac p̄salute prefatorū defunctoz.
 eadē die q̄ ipsi martiriū p̄ diuino amore accepunt. sc̄t
 xvi. k̄t. ixt̄. xu. milia uncias argenteas. totidemq; ta-
 lenta aurea. uestes etiā & cibaria annuatim in om̄i
 uita sua paupib; illū solitū dedisse. totidemq; psaltia.
 missas q; uigilias cantari fecisse: atq; eadē die & ora
 qua uisionē ego uiderā sc̄t. v. k̄t febr: anno dñice i-
 carnacionis. dccc. xiii. illū ab hac uita migratū fuis-
 se: & apud agsgranū horis leodijs. in beate marie uir-
 ginis basilica rotunda quā ipse edificauerat. hono-
 rifice sepultū illū ēē agnoui: & hec signa ante leo-
 eins p̄ tres annos cōtigisse anduij; Hā sole uī lunam

vii. dierū spacio. atro colore ante ei^l letū cōtigit iun
tarī; Hōm ū ei^l idē karolus p̄nceps. qđ erat scriptum
intus in pariete ecclē prefate. ante ei^l letū omnino p̄
se met ipsum deletū ē; Porticus que inter basilicā &
regiā erat: die ascensionis dñice fundit^r p̄se met ipsum
cecidit; Pons ligneus quē ipse ap̄ mogonciā. vii. annoz
spacio ingenti studio sup̄ limpham r̄m edificauerat.
in cendio funditus p̄se met ipsum consumit^r; Cūq; ipse
de loco ad locū die quadā p̄geret. ecce q̄a subito dies
atra efficit^r. & flamma magna rogi statim a parte der
tera uersus leuā ante ei^l ocellos uelocit̄ pretiū: qua
propter ipse ualde paue fact^r attonit^r q; alcā parte
ab equo cecidit: et aucona q̄ manu ferebat in alia;
Hico sociū ei^l occurrit illi: & manib; eū a tā eleua
uerunt; Hunc igit̄ illū eē participē in corona mīm
prefatorū credimus: quoꝝ labores illū cū eis sustulisse
scimus; In hoc & exemplo dae intelligi: q̄a q̄ ecclā
edificat. regnū dei sibi preparat: a demomb: ut hui
lus eripit^r. & incelesti regno subsidūs scōꝝ quoꝝ edifi
cat basilicas collocat^r; capto. x.r. iii.

S et ualde dignū ē ut int̄ cetā a dñi nr̄ ihu xp̄i
dec^r reuocet^r ad memoriam qđ dā optimū exēmplū
qđ beato rotolando. dū ad huc uiueret. anteq
etiā in gredet^r yspaniā. ut fert^r accidit: Cūq; vir ue
nerandus rotolandus comes granopolim urbē. cū inu
meris xpianorū exerceitib; . vii. annoz spacio. p̄ exer
itū ob sedisset. uelox ad uenit paranymphus. nunci
ans ei qđ karolus ei^l auuncis in arce quadā. horis war
macie urbis. trusus ob sidione triū regū. & andaloz sc̄
laronū. & frisoloz. omniūq; eoꝝ exerceitu tenebatur
mandans et efflagitans ut sibi cito cū suis exerceitib;
succurreret^r: eūq; a pagani libaret; Tunc nepos aut̄
culi sibi dilecti anrietate mestus. p̄ meditari studuit
quid sibi meli^r eēt faciendū: aut urbē p̄ qua tantos

labores passus fuerat relinquere. & a iuinculu libari. aut
illū dimittere. & urbē expugnari. & dñō nřo ihu xpo
ca sub iugari; O uru p omia laudabilem. pietate re-
duimptante. int̄ duas fortunas meditacione angustia-
tum: S; quid uir uenerandus egerit. nobis diligenter
ē audiendum; Trib; dieb; totidēq; noctib; non man-
ducans aut bibens. sacris precib; cū suis exereditibus
uacat. dñm q; sibi in auxiliū in uocat dicens; Dñe ihu
xpe fili patris altissimi. q; diuisisti mare rubru in diui-
siones. & eduristi isrl̄ p mediū ei. & precipitasti phara-
onē merito in eo. & transduxisti poplm tuū p desertum.
q; pcussisti gentes multas et ad uersarias. & occidisti rege-
s fortes. seon regē amorreorū. & hoc regē basan & omia
regna canaán. & dedisti trā eoꝝ in hereditatē poplo tuo
isrl̄. q; m̄erico muros quib; ad uersancū cingebat er-
citus. sine humana pugna. & absq; machinacione hu-
mani artificis. obtima pcessione p circuitū facta. tu-
bis clangentib; precipitasti. tu dñe destrue hui' urbis
fortitudinē. totāq; ei' armaturā in manu tua potenti
& brachio tuo inuincibili cōfringe. ut gens pagana q
insua feritate non int̄ cōfidit. agnoscat te dñm uiuū
omniū regū fortiorē. cuncti potētē. xpianorū auxilia-
torē & protectore ē. q; cū patre & spū sc̄o uiuis &
regnas qđ. p infinita scl̄a scl̄orū aōj; Quid plura. facta
hac p rece. tercia die. sine humano tactu. lapsis undiq;
murs urbis. destructis q; paganis & effugatis. rotolan-
dus comes gauisus. cū suis exereditib; ad harolū j̄trā
scl̄ theutonicā cito pfectus ē. eūq; potenti uirtute
dei ab iniquorū nerib; æripuit; a dñō factū ē istut.
& est mirabile in occlis nr̄is; Qui legis hoc carmen.
turpino posce uiuam; Ut pietate dei subueniat ei;

Capit. 4. 10 an. M.C. 1111. — Galvez. pp. de la encion de corporif. Baez
torpini opt. de coris.

Beaues namq; turpin^o remensis archi ep̄s xp̄i mā-
tir. post karoli regis necē modico tēpore uiuens.
apud uzennā dolorib; uulnerū & laborū suorū an-
gustiatus. digna nece ad dñm migravit. & ibi
iuxta urbē ultra rodanū sc̄l uersus orientē. in q̄dā ecclā
olim sepultus extitit; Cui sc̄issimū corp' n̄ris tēporib;
quidā ex n̄ris clericis in quodā sarcophago obtimo epa-
lib; uestib; induitū. pelle etiā pp̄a & ossib; ad huc integrū
muenerit. & ab illa ecclā que erat uastata de tuleit
illud. citra rodanū in urbe. & sepelebat in alia ecclā ubi
nunc uenerant. modo coronā uictorie obtinet in celis.
quā multis laborib; ad quisuit in terris; Credendū q̄a
hi q̄ in ysp̄ania martiriū p̄ xp̄i fide accepunt. in ce-
lestib; regnū merito coronant. Et quā uis karolus
& turpinus una cū rotolando & oliuero cetisq; mar-
tirib; in runcia ualle necē minime accepissent. tam
ab eorū corona ppetua non alienant. q̄ sensere quā
diu uixerunt plagarū & percussionū & laboꝝ dolores.
quos cū illis in agone accepunt; Si sociū passionū in-
quist ap̄ts fuerim. simul consolacionis erim; Rotolan-
dus interpretat rotulus sciencie. q̄a om̄s reges & prin-
cipes om̄ib; sciencis inbutus excellit; Oliuer interpretat
heros misericordie. q̄a clemens & misericors sup
om̄s extitit; Clemens sermonib; clemens opib; clemens
martiriū generibus; Karolus interpretat lux carnis.
q̄a om̄s reges carnales post xp̄m. luce omnū ur-
tutū & scienciarū excellit; Turpin interpretat pul-
cherrim. siue non turpis. q̄a aut turpia opa. aut
uerba. in nullo si honesta dilatauit; xvi. k.k. i.v.
illa die sc̄l qua demundo ad dñm transiit. offi-
ciū defunctorū. vigila sc̄l & missa Rejē etiā. cū pro
priis obsequijs & oris debet celebrari. non solum
p karoli defunctis pugnatorib; uerū etiā p his oīc
tis q̄a tēpore eiōde karoli usq; in hodiernū diem.

in hispania & in hierosolimitanis horis p. xp̄i fide marti-
num sanxerunt; Quot & quanta karolus p. animarū
eoz salute die passionis eozdē egenis usus sit impetrare.
Iuxpi legendo fas ē inueniri; caplōr. x. r. s. calixt⁹. pp.

Quid patrie gallicie post karoli necē accidit. nob̄
est memorie tradendū; Cū ḡ post karoli necē
gallicie tellus p. multa tēpora in pace tēporali
quiesceret. demonis instinctu surrexit quidā sarrā-
cenus. altumaior cordube. dicens qđ trā gallicianā i
spanicā. q̄ karolus ab ante cessorib; suis olim abstule
rat. ipse sibi ad quereret. legib; q; sarracenis sub iugante
Tunc coadunatis sibi exercitib; multis. tias i patriā huc
illuc q; de uastando. usq; ad bī iacobi urbē puenit. & q̄e
quis in ea inuenit. totū uī rapuit; Similit̄ basilicā apli-
cam in digne totā deuastauit. codices & mensas argen-
tas. & tintinnabula. & cetera ornāta ab ea abstulit;
Cumq; in ea sarraceni ipsi cū edīs suis hospitati eēt. gens
dira digestionē circa etiā ante altare aplicū agere cepit;
Qua ppter alii ex illis diuina ulcione opante. solucionē
uentris cōmodi. quicq; in corpore cōtinebant. p posteri
ora foras eiciebant; Alii uō occītoꝝ lumina p basilicā &
urbē ut ceci errantes amittebant; Quid plura. hac egri-
tudine idē altumaior tactus. omnino etiā excecat. consilio
cūdā capti sui eidē basilice sacerdotis. cepit in uocare
dm̄ xp̄ianox̄ in auxiliū. his uerbis dicens; O dī xp̄ianox̄.
dī iacobi. dī marie. dī petri. dī martini. dī omīu xp̄ianox̄
sime ad pristinā sanitatē re uocaueris. mahum met dm̄
meū abnegā. & iacobi magni uiri ad patriā rapacitatis
causa amplius non ueniam; O iacobe uir magne. si uteri
meo iocclis meis salutē dedis. qcqd a domo tua abstuli;
omnia restituā; Tunc post quindecim dies omīb; du-
pliciter ecclē restitutis. ad pristinā salutē altumaior re-
uocat. a patria sc̄i iacobi recedit. pmitens se non am-
plius uenire in horis eius causa rapacitatis. & predicas

dm xpianoy ee magnu. & iacobu magnu esse viru; post
ea uero horas yspanicas deuastando puenit ad villam que
uulgo dicitur orniz. in qua beati romani basilica obtima ac
pulcherrima erat. palleis & codicib; optimis. & crucib; ar-
gentis. & textis aureis decorata; Ad quam cum inquis alcu-
ter deuastauit; Cumq; in eadē villa cum suis exercitib; hos
pitatus est. quidā durū exercituū ei. in gressus in eadē
basilicā. uidit columnas pulcherrimas lapideas. que eidē
ecclē tecta sustentabant. que etiā in summitate de argen-
tate & de aurate erant: neq; cie & inuidie stimulo tactus.
quendā cuneū ferreū inter basses cuiusdā columnas &
eandē columnā infixit; Cum itaq; cuneū illū malleo ferro
re temptaret. diuino opante iudicio idē hō lapis efficit;
Qui etiā lapis usq; hodie in effigie hominis in eadē ba-
silica p̄sttit. habens talem colorem. qualem eiusdem
sarraceni tunica tunc gerebat: Solent etiā p̄grini
enarrare q̄ illuc precū causa tendunt. qđ lapis ille fe-
tore emitit; Qđ ut altumaior uidit. ait domesticis
suis. Hagn' ē reuera & glorificand' d's xpianoy. q̄ ta-
les habet a lumpu nos. q̄ cū sint ab hac uita migrati. ta-
men uiuos sibi rebelles ita iustificant. qđ um̄ occloꝝ
lum̄ auferit. de alio lapide mutū faciunt; Jacob; lum̄
occloꝝ ame abstulit. roman' de homine lapide fecit; S;
iacob; magis clementissim' ē. quā iste romanus; Jacob; enī
occlos meos reddidit m̄ misert'. s; hominē meu redde non
uult romanus; fugiam' & ab his horis; Tunc confusus abs-
cessit paganus. cū suis exercitibus; Hee fuit p̄ea p̄ multū
tempus. qui beati iacobi patriā debellare auderet; Sciant
& se dampnados in euū. q̄ ei tellure ampli' in q̄ etauerit;
Qui uero a potestate sarracenoꝝ illā custodierint. celesti
munere remunerabunt; Capit. x. vi.

Incipit ep̄la beati calixti pp̄ de itinere yspanie. oītis;

Calixtus ep̄s seruus seruorum dei. dilectis in xp̄o fr̄ib;
ep̄is. ceterisq; sc̄e eccl̄e p̄sonis. om̄ib; q; xp̄ianis tā
presentib; quā futūris uniuersalit̄ sal. & ap̄licā
benedictionē; C rebro dilectissim; quanta mala quanta
q; calamitates & angustias sarraceni. in ys̄pania fr̄ibus
nris xp̄ianis in ferre usi sunt auditis; Quot eccl̄as.
quot castra & hora deuastauerit. quot q; xp̄ianos. sc̄l
monacos. clericos. & laicos. aut gladio p̄mert. aut in
horis barbaris & longinquis sub captiuitatis dñio uen-
diderunt. aut diuersis catenis ligatos tenuerit. aut
uariis tormentis angustiauerunt. nullus ē q; enar-
rare queat; Quot sc̄orū nřm ep̄oꝝ sc̄l. abbatū & sa-
cerdotū. ceterorū q; xp̄ianoꝝ corpora iuxta urbem
osquam. & in campo laudabile. & in campo letorie.
ceterisq; mediis finib; xp̄ianoꝝ sarracenoꝝ q; ubi bel-
la fuere in humata requiescunt. nullo sermone fas
est exp̄licari; O ilia sup̄ milia iacent; Idcirco dilectio
uīa filiorū mei queso itelligat quanta autoritas sit
ire ad ys̄panias causa expugnandi sarracenos. quan-
tag; mercede q; illuc libenter p̄rererint remunera-
buntur; fert̄ nāq; qđ Karolus magnus gallioꝝ rer
famosissim. magis p̄rectis regib; itinera ys̄panica ī
numeris laboribus. gentes p̄fidas expugnando dispo-
sunt. & beatus turpinus archiep̄s remensis. cōsocius ei-
o adunato toci⁹ gallie & lotharingie om̄iū ep̄oꝝ con-
cilio. ap̄ remis urbe gallioꝝ. a vinculis om̄iū pecca-
torū suorū cunctos q; in ys̄pania ad expugnandū gen-
tem p̄fidā. & ad augm̄ntū xp̄ianitatē. captiuos q; xp̄ia-
nos ad libandū. & ad accipiendū ibi p̄diuino amore
martiriū tunc serunt & post ituri erant. ut in gesti
ei⁹ scribit̄. diuina autoritate corroborat̄ relaxauit;
hoe idē om̄is ap̄lici q; post ea usq; ad nřm temp⁹ fue-
re corroborauerunt. testante beato urbano. pp. illus

tri uiro. q̄ in cōcilio claromontis regionis gallie. ad flantib;
b; circiter. c. ep̄is hoc idē asseruit: quando itinerā ih-
erosolimitana disposuit: ut codex iherosolimitane iſto
rie refert; hoc idē i nos corroboram⁹ & affirmam⁹: ut
om̄s qui aut in ſpania aut in iherosolimitanis horis
ad expugnandū gentē p̄fidā ut ſup̄ dirim⁹. eleuato ſig-
ſcōꝝ aptōꝝ petri i pauli i iacobi. om̄iūq; ſcōꝝ i n̄a be-
ſuis cōfelli & penitentes fuerint absoluant̄ & benedican-
tur: & in celeſtib; regnis una cū ſeis martirib; q̄ ab im-
ceperūt uſt accepturi ſunt coronari mereant̄; H umq;
prefecto fuīt tanta neceſſitas olim illuc ire: ſicuti eft
hodie; Qua p̄pt̄ rogantes uniuerſalit̄ precipim⁹: ut oſ
ep̄i i prelati in ſinodis i conciliis ſuis. & ecclārū dedi-
cationib; hoc ſup̄ cetā ap̄lica mandata precipue an-
nunciare non deſindant̄: pr̄b̄ ſuis etiā erortantes: ut
in ecclā ſuis gentib; laicis renuncient̄: Qd si libent̄
feſcerint̄: mercede parili p̄gencū illuc remunerent̄
in celis; & q̄cūq; hanc eplām t̄nſcriptā de loco ad lo-
cū uſt de ecclā ad ecclā p̄latauerit. om̄ib; q; palā p̄dica-
uerit: p̄henni glā remuneret̄: Igit̄ hec annunciant̄
b; huc. & p̄gentib; illuc: ſit par cōtinua. dec⁹ & leticia
expugnaciū uictoria. fortitudo i uita plura. ſalus
i glā; Qd ipſe preſtare dignet̄. ihs xps dñs nr̄: cui ſt̄
nū & impium ſine fine p̄mane in ſc̄la ſc̄loꝝ aoi; fia-
fiat fiaſ; Data laterani. letare iberlm̄: ad flantib; . c.
ep̄is in cōcilio; **A**pascha uſq; ad ſettū. s. iohis babtife-
itta eplā p̄ unū quēq; diē dñicū om̄ib; ecclā ſ. audiēnt̄
laicis. poſt euāglīū ſaltī legat̄ & exponat̄; **D**anū milē-
ſue magne hui⁹ codicis ſcriptori & lectori clem̄ter por-
rigat ihs xps dñs nr̄: q̄cū patre et ſp̄u ſc̄o uiuit et ſu-
nat dñs: p̄ infinita ſc̄la ſc̄loꝝ amen;

FINIT CODEX 23